

Vpliv poškodb drevja na kakovost gozdnih lesnih sortimentov¹

Marjan LIPOGLAVŠEK*

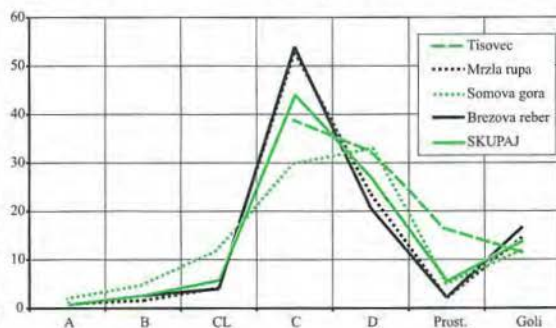
Na kakovost gozdnih lesnih sortimentov imajo največji vpliv njihove dimenzije, zlasti debelina, in grčavost. Rane in poškodbe oboda so na sortimentih relativno redka napaka in večinoma so le površinske. Kriterij za njihov kvaren vpliv na kakovost pa je tako in tako le njihova globina, torej le poškodba lesa oziroma lesnega sortimenta, vsaj v večini standardov za razvrščanje po kakovosti. Najboljši sortimenti, hlodi za furnir ali hlodi za luščjenje, pa takih poškodb, ki bi segale v les, seveda ne smejo imeti. Torej vendar tudi sveže rane zmanjšujejo kakovost nekaterih vrst sortimentov, vsaj takrat, kadar ti nimajo drugih napak lesa.

Povsem drugače pa poškodbe stoječega drevja vplivajo na kakovost sortimentov, kadar so izvor oz. vzrok drugih napak lesa ali razgradnje lesa. Kadar povzročijo obodno gnilobo, gnilobo v srcu ali nastanek neprave temno obrobljene ali zvezdaste črnjave pa te, lahko bi rekli sekundarne napake lesa, močno zmanjšujejo uporabnost lesa. Lahko se zgodi, da les, ki bi po merah in drugih napakah ustrezal za hlode, sploh ni več uporaben kot tehnični les.

Oglejmo si enega od možnih razvojov dogodkov v bukovih sestojih. Z gojenjem bukve v gostih sestojih dosežemo lepa stegnjena debela, ki se hitro čistijo od vej. Spodnje veje hitro odpadejo, za njimi ostajajo kratki štrclji, ki jih les debela hitro preraste, vendar ostane v notranjosti za njimi polna slepic. Zrak, ki je vdrl v deblo, pospešuje nastanek neprave črnjave. Na zunaj lepa, na prvi pogled vredna debela so polna napak. Na izbrancih z nadaljnimi gojitvenimi ukrepi akumuliramo prirastek - vrednostni prirastek. Ali res? Delež neprave črnjave, ki je merilo kakovosti po standardih, s starostjo oz. debelino narašča, saj se očitno črnjava hitreje razvija, kot drevesa priraščajo v debelino. Kakovost in vrednost sortimentov se nepričakovano zmanjšuje. Da bi vse to preprečili, sestoje pogosto redčimo, vedno znova, takoj ko se krošnje znova sklenejo, pričnemo s sečnjo v sestoji. Nobene sečnje ni mogoče izvesti povsem brez poškodb, brez odrgnin debel in posameznih polomljenih vej preostalih dreves v sestoji. Tudi pri spravilu lesa po tleh nastanejo poškodbe

debla in korenovca. Čim večkrat sekamo, tem več je takih poškodb tudi na izbrancih, čeprav je njihov obseg pri posamezni sečnji majhen. Spet bo zaradi sečenj več slepic, obodne gnilobe in neprave črnjave. Na koncu obhodnje, ko imamo zrel sestoj debelih slokih bukev, pa pride še žled in polomi najlepše. Stari koši pa ostanejo skoraj nedotaknjeni, če ne rastejo ravno na strmini, kjer pa med padanjem potegnjejo za sabo vse lepe bukve okrog sebe.

Morda se ta scenarij ne dogaja povsod. Vendar ko smo pred leti raziskovali, kako različni standardi razvrščajo bukovno hlodovino v kakovostne razrede v naših razmerah, smo iskali tudi najboljše debeljake v končni sečnji. Tako v Idriji kot na Brezovi rebri smo pričakovali najboljšo kakovost. Vendar pa zaradi deleža neprave črnjave pri debelih hlokih ni bilo najboljše kakovosti - furnirskih hlokov ali žagovcev prve kakovosti. Hoteli smo jih uvrstiti vsaj med hlode za luščjenje, pa so to preprečile poškodbe oboda, ki so nastale zaradi pogostih sečenj ali žleda in površinskih slepic od debelih vej. Strukturo po kakovosti, ki smo jo ugotovili na teh in drugih rastiščih, prikazuje grafikon 1.

Grafikon 1: Kakovostni razredi po predlogu SIST - količinski delež v %

Ob takih rezultatih bi bilo umestno znova razmisliti o gojitvenih ukrepih v bukovih sestojih: o obhodnji, o redčenju, o obhodnjici. Morda pa je imel Hufnagel prav, ko je na Kočevskem davno nazaj določil sečno zrelost bukve pri manjši debelini, kot velja danes.

Viri

- LIPOGLAVŠEK, M.; 1993. Standardi za bukovne hlode.- Elaborat, BF, Ljubljana, 34 tipk. str., 10 tab., 7 graf., 13 lit.
 LIPOGLAVŠEK, M.; 1994. Standardi za bukovne hlode.- GozdV 52, št. 1, str. 22-30, 2 graf., 16 lit.

* prof. dr. M. L., univ. dipl. inž. gozd., BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Večna pot 83, 1000 Ljubljana, SLO

¹ Prispevek je bil predstavljen na posvetovanju Vpliv mehanskih poškodb na rast drevesa in kakovost lesa, 23. 11. 2000 v Ljubljani